

Maar waarom is deze partij nu zo bijzonder?

In eerste instantie wordt een lange theoretische variant van het Spaans gevolgd waarbij de stelling een zeer gesloten karakter heeft. Weinig mogelijkheden tot spektakel zou je zo verwachten. Wit volgt echter een zeer interessante strategie waarbij hij met de nieuwe zet 22. Ld3 komt (zie 1^e diagram). Wit voert de druk op tegen pion b5, waardoor zwart moeilijk zijn paard naar de gewenste velden a4 of c4 kan krijgen. De loperzet maakt veld c2 vrij voor het paard en dat is de inleiding tot fraaie paardmanoeuvres.

In de tussentijd probeert zwart zijn spel enigszins te bevrijden door f5 voor te bereiden. Onder water liggen fraaie tactische varianten verborgen. Bijvoorbeeld als zwart 25. ...f5 zou hebben gespeeld (i.p.v. 25. ..., Txa1), dan zou volgen: 26. Lh6 Tfb8 27.exf5 gxf5 28. Pxe5! dxe5 29. d6 Lxd6 30. Dg5+ Kh8 31. Dxb5 met voordeel voor wit.

Op de 33^e zet bereikt het witte paard het belangrijke veld c6 waar het zwart behoorlijk voor de voeten loopt. Minder goed schijnt zwarts 35^e zet te zijn. Als zwart had kunnen vermoeden welk onheil op hem af zou komen door met de koning op de diagonaal a1-h8 te gaan staan, dan had hij wel tot 35. ..., Phxg7 besloten.

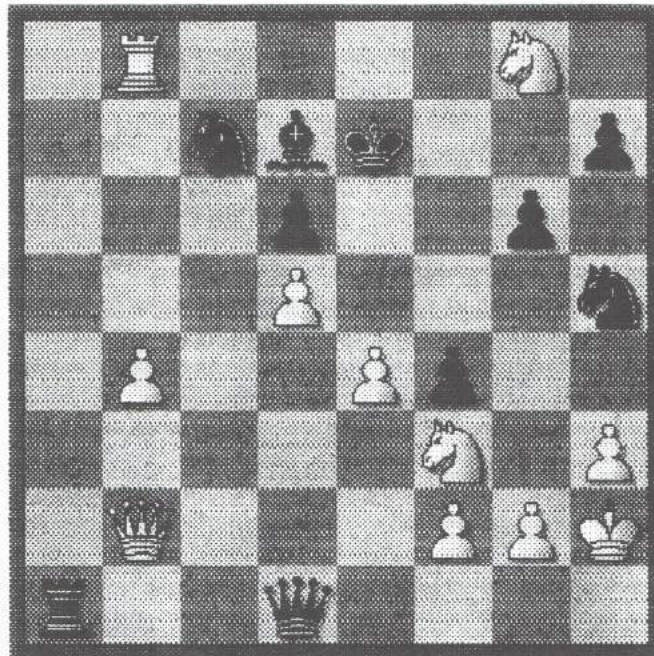
Met de prachtige zet 36.Tc5!! begint wit aan een indrukwekkende aanval op de damevleugel. Het voor de hand liggende offer 36. Pfxe5 dxe5 37. Pxe5 zou weerlegd worden door 37. ..., Df6. Met 38. Tb8 plaatst wit zijn eerste stukoffer en komen zijn stukken steeds meer richting de zwarte koning te staan.

Het 2^e stukoffer volgt al direct op de 39^e zet. Indien zwart het zou aannemen wint wit in de aanval na: 39. ..., dxe5 40. Dxe5+ Pf6 41. De7+ Kh6 42. Df8+ Kh5 43. Dxf6.

De climax van de partij nadert na zwarts 40^e zet waarmee er matdreigingen ontstaan. Dan lijkt het voor wit kritiek. Vervolgens blijkt dat de witte aanval met Zwitserse precisie is berekend. Wit moet wel de goede schaaks geven en een paar flinke valkuilen omzeilen. Bv. niet 41. Pxd7+ ? Kh6 of 42. Pg5+ Ke7.

Het onderstaande diagram is de absolute bekroning van het witte spel. Zwart gaf het na wits 43^e zet op, maar eigenlijk zou het hem niet hebben misstaan om een prachtig mat na 43. ..., Kf7 44. Pg5 toe te laten.

De routes waarlangs de toren b8 en vooral het paard g8 hebben bereikt en een matnet hebben geknoopt zijn exceptioneel.

DE SLOTSTELLING (43. ..., Kf7 44. Pg5 mat!)

Hiarmee beëindig ik mijn motivering van mijn favoriete partij van deze eeuw. Ik hoop dat degenen die de partij nog niet kenden er net zoveel plezier aan hebben beleefd als toen ik de partij voor het eerst naspeelde.

Nico Peerdeman

Het millennium volgens Ruurd Kunnen

Zonder enige twijfel is dat partij Ivantsjoek-Shirov uit het Hooggoventoernooi 1996 de belangrijkste van het millennium. Deze partij heeft alles wat men in het postmoderne tijdperk mag verwachten: een lange, actuele openingsvariant, moeilijke complicaties, offers en afmaken binnen 40 zetten. Maar er was meer. Hier speelde iemand die boven de logica van het spel was uitgestegen, voor wie de wetten van het positiespel, noch de leer der stukkenwaarde gold. Aardse wezens spreken van "positionele compensatie", vanwege het pionnetje op g7 en de druk op a7, maar daar ging het niet meer om. Dat iemand zo kan schaken, zo kan denken als Invantsjoek in deze partij - het schaakspel leeft!

Vasily Ivantsjoek
Alexey Shirov
Wijk aan Zee 1996

Slavisch, Botwinnikvariant

1. d4, d5 2. c4, c6 3. Pc3, e6 4. Pf3, Pf6 5. Lg5, dc4 6. e4, b5 7. e5, h6 8. Lh4, g5 9. Pg5x, hg5 10. Lg5x, Pbd7 11. ef6, Lb7 12. g3, c5 13. d5, Db6 14. Lg2, 0-0-0 15. 0-0, b4 16. Pa4, Db5 17. a3, ed5 18. ab4, cb4 19. Le3, Pc5 20. Dg4, Td7 21. Dg7

De meeste dameoffers zijn hakken en matten. Dit is geen van beide.

21. ..., Lg7x 22. fg7, Tg8 23. Pc5x, d4 24. Lb7x, Tb7x 25. Pb7x, Db6 Ivantsjoek: Slim, maar onvoldoende. 26. Ld4x, Dd4x 27. Tfd1, Db2x 28. Pd6, Kb8 29. Tdb1, Dg7x 30. Tb4x, Kc7 31. Ta6, Tb8 32. Ta7x, Kd6x 33. Tb8x, Dg4 34. Td8, Kc6 35. Ta1 en zwart gaf op.

De openingzetten waren tot en met de 20^e zet van zwart bekend. De Botwinnikvariant is met behulp van de computer bijna uitgeanalyseerd. Men dacht dat nu 21. Pc5, Lc5 21. Lc5, Dc5 het enige was, maar Ivantsjoek vond 21. Dg7 achter het bord. Shirov zei over deze zet: *None of today's chess programs would consider a*

move like 21. Dg7!! Het postmodernisme voorbij.

De rechtvaardiging van het dameoffer is de stelling na 23. Pc5x. Ivantsjoek zegt hierover dat zwart zich moet verdedigen tegen de dreiging op de damevleugel en bovendien een tempo moet verliezen om op g7 te slaan. Zwarts 23 ... d4 was niet goed. Hij had 23 ... Tg7 moeten doen: 24. Ta7 (24. Lh3, f5), Tc7, 25. Pb7, Tb7 enz.. Zelf dacht ik direct aan 23. ... Tc7. Ivantsjoek merkt over die zet op dat hij van plan was dan op b7 te slaan en afhankelijk van hoe zwart terug zou slaan, zijn initiatief verder te ontwikkelen. Shirov geeft 23. ... Tc7, 24. Pb7, Tb7 25. Tfd1, Td7 26. Ld4 ± Δh2-h4-h5. Shirov geeft 26. Ld4 twee uitroptekens, omdat 26. Lf4, Kb7, 27. Tfe1, a5 zwart tegenkansen geeft. Ivantsjoek heeft (na zijn opmerking bij zwarts vorige zet) geen commentaar meer nodig.

Moet zwart het dameoffer aannemen? Als hij iets anders doet, dan blijft wit met een aangevallen dame opgescheept. Als er een mogelijkheid is om te weigeren dan is het volgens mij 21...Pa4x, 22. Dh8x, Te8 en nu moet zwart proberen zijn pionnen aan het lopen te krijgen.

De moraal: Aan het eind van het millennium blijkt de creativiteit van de mens de computer nog steeds de baas te zijn. Er is nog hoop.

Ruurd Kunnen

Mijn millennium bug

Manuel heeft mij gevraagd de beste partij van het millennium in te leveren. Ik neem de vrijheid om daar van af te wijken en de beste opening van het millennium op te voeren. Helaas is in deze opening een bug opgetreden, je zou kunnen zeggen een millennium bug. Ik heb het natuurlijk over mijn variant van het Konings-Indisch.

**1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7
4.e4 d6 5.f3**

De opzet is duidelijk. Met f3 wordt het centrum extra ondersteund. Er dreigt een stormloop met g4 en h4 op de zwarte koningsstelling. Zwart moet tegenspel verkrijgen via de lange diagonaal a1-h8 ondersteund door zetten als c7-c5 en b7-b5-b4. Een van de oudere partijen die ik hiermee gespeeld heb is:

W.Broekman - J.Bannink, 1973
1.d4 Pf6 2.c4 d6 3.Pc3 g6
4.e4 Lg7 5.f3 0-0 6.Le3 Te8?
7.Dd2 e5 8.d5 Pbd7 9.0-0-0
Pb6 10.g4 Ld7 11.h4 Pa4
12.Pxa4 Lxa4 13.b3 Ld7 14.h5
a6 15.Lh6 Pxe4 16.fxe4 Lxg4
17.hxg6 fxg6 18.Lxg7 Kxg7 (1-0)

Je ziet het speelt zich als vanzelf. Daar is toen enigszins de klad in gekomen door het tegenspel van zwart via h7-h5. Zodra wit g4 of h4 speelt, speelt zwart h5. Daarmee loopt de aanval van wit vast. Dat vereiste zorgvuldig manoeuvreren van wit. Dat was oplosbaar door op het juiste moment f2-f4 te spelen of zwart te dwingen tot f4. Het gevolg van f4 van zwart is een gat op d4.

W.Broekman-J.Kalkwijk, 1975
1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7
4.e4 d6 5.f3 0-0 6.Le3 e5
7.d5 Pe8 8.Dd2 f5 9.exf5 gxf5
10.0-0-0 c5 11.Ld3 f4 12.Lf2
Lf5 13.g4 Lxd3 14.Dxd3 Pd7
15.h4 Df6 16.Pe4 De7 17.Ph3

**Pef6 18.Phg5 Pxe4 19.Pxe4
Tfd8 20.h5 Pf6 (1-0)**

Enige tijd later verkreeg zwart goed tegenspel via een vroegtijdig Pc6. Dit lijkt prematuur doordat het paard weggejaagd kan worden met d4-d5. Zwart offert dan echter een pion op d4 via Pd4 waarna de lange diagonaal beslissend voor zwart open komt.

Dat vereiste nogal wat reparatiewerk.

W. Broekman-Auwerda, 1987
1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7
4.e4 d6 5.f3 Pc6 6.Le3 a6
7.Pge2 Tb8 8.Tb1 0-0 9.Dd2
Te8 10.g4 b5 11.cxb5 axb5
12.b4 Ld7 13.Pg3 e5 14.d5 Pd4
15.Le2 c5 16.dxc6ep Lxc6
17.0-0 Pd7 18.a4 bxa4 19.b5
La8 20.Pxa4 d5 21.Ld3 Pb6
22.Da2 Pxa4 23.Dxa4 Dd7
24.Lxd4 exd4 25.Dc2 Tec8
26.De2 Tc3 27.e5 Te8 28.Dd2
(1/2-1/2)

Zwart heeft niet stilgezeten en kwam met aanzienlijke verbeteringen in de opzet. Dat heeft mij dit jaar behoorlijk wat nederlagen opgeleverd. Zie de partij hieronder.

W.Broekman-M.Stijpka, 1999.
1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7
4.e4 d6 5.f3 0-0 6.Le3 Pc6
7.Pge2 a6 8.Dd2 Tb8 9.Pc1 e5
10.Pb3 exd4 11.Pxd4 Pe5
12.Le2 c5 13.Pc2 Le6 14.b3
Da5 15.0-0 b5 16.cxb5 axb5
17.Tad1 b4 18.Pa4 c4 19.Pd4
Ld7 20.f4 Peg4 21.Lxc4 Pxe4
22.De1 Pxe3 23.Dxe3 Tfe8 24.
Dc1 Lxa4 25.bxa4 Pc3 26.Pb5
Pxd1 27.Txd1 Tbd8 28.f5 d5
29.Lxd5 Dxa4 30.Lxf7+ Kh8
31.Pd6 Txd6 32.Txd6 Da7+
33.Kh1 Dxf7 (0-1)

Feitelijk ben ik het zat nog verbeteringen voor wit te zoeken. Deze zijn er wel. De verbeterde opzet ziet er als volgt uit.

1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7
4.e4 d6 5.f3 0-0 6.Le3 Pc6
7.Pge2 a6 8.Dd2 Tb8 9.Pc1 e5
10.d5 Pd4 11.Pb3 c5 12.dxc6ep
bxc6 13.Pxd4 exd4 14.Lxd4 d5
15.cxd5 cxd5 16.e5 Pd7 17.f4
f6 18.Le2

Ik denk dat het probleem structureel is. Zwart heeft steeds te veel waardoor wit steeds achter de feiten aanloopt. Verwacht mag worden dat ik in 2000 over stap naar een ander repertoire. Jullie moeten niet vreemd opkijken van 1. e2-e4.

Om bovenstaand artikel samen te vatten is het openingsschema voor wit onderstaand toegevoegd

1.d4 Pf6 2.c4 d6 3.Pc3 g6
4.e4 Lg7 5.f3 0-0 6.Le3
A1.
6....Te8? 7.Dd2 e5 8.d5
Pbd7 9.0-0-0 Pb6 10.g4 Ld7
11.h4 Pa4 12.Pxa4 Lxa4 13.b3
Ld7 (+)

A2.
6....e5 7.d5 Pe8 8.Dd2 f5
9.exf5 gxf5 10.0-0-0 c5
11.Ld3 f4 12.Lf2 (+)

B.
5....Pc6 6.Le3 a6 7.Pge2 Tb8
8.Tb1 0-0 9.Dd2 Te8 10.g4 b5
11.cxb5 axb5 12.b4 Ld7
13.Pg3 e5 14.d5 (=)

B1.
8.Dd2 Tb8 9.Pc1 e5 10.Pb3
exd4 11.Pxd4 Pe5 12.Le2 c5
13.Pc2 Le6 14.b3 (-)

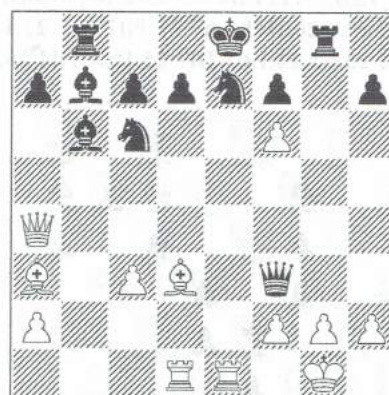
B.1.1.
10.d5 Pd4 11.Pb3 c5
12.dxc6ep bxc6 13.Pxd4
exd4 14.Lxd4 d5 15.cxd5
cxd5 16.e5 Pd7 17.f4 f6
18.Le2 (=)

Willem Broekman

GERHARDS MILLENNIUM

De partij A.Anderssen-J.Dufresne, Berlijn 1852, ook wel "de Evergreen" genoemd, is naar mijn bescheiden mening de "Partij van het Millennium" Ziehier de notatie.

1 e4, e5 2 Pf3, Pc6 3 Lc4, Lc5 4 b4, Lb4x
5 c3, La5 6 d4, ed4x 7 0-0, d3 8 Db3, Df6
9 e5, Dg6 10 Te1, Pge7 11 La3, b5 12
Db5x, Tb8 13 Da4, Lb6 14 Pbd2, Lb7 15
Pe4, Df5 16 Ld3x, Dh5 17 Pf6+, gf6x 18
ef6x, Tg8 19 Tad1, Df3x

20 Te7x+, Pe7x 21 Dd7x+, Kd7x 22 Lf5+,
Ke8 23 Ld7+, Kf8 24 Le7x#

Wat Promotie betreft natuurlijk de partij B.Ahlers-P.Mulder, Den Haag 1998. Ben bood remise aan, we trokken onze jassen alvast aan, maar Mulder wees het remise aanbod af! Toen Mulder zelf later remise aanbod had hij nog vijftien seconden op de klok. Ben sloeg toen het aanbod beleefd doch beslist af. Promotie won zo de wedstrijd en promoveerde aan het einde van dat seizoen met de hakken over de sloot naar de tweede klasse van de KNSB met dank aan P. Mulder en DD 2.

Gerhard Eggink.

MILLENNIUM NOTITIES

Naar aanleiding van een verzoek van Manuel Nepveu geef ik hier de drie beste partijen van het millennium. Ik begin met nummer drie en eindig met nummer een.

In 1967 neemt Mjagmasuren deel aan het interzone toernooi in Sousse. Donner noemt de man uit Buiten Mongolië in *De Koning* een van de zwakkere deelnemers. Kinnesinne omdat Donner er zelf niet bij was? Bobby Fischer was er in Sousse wel bij maar hij haalde het einde niet. Hij vertrok en Bent Larsen won.

Neshmetdinov – L. Mjagmasuren (Ulan Bator, 1966)
1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lb5 Lc5 4.c3 f5 5.d4 fe4 6.Pfd2 Lb6 7.d5 Pf6 Zwart maakt van de nood een deugd.
8.dc6 bc6 9.Le2 d5 10.Pb3 0-0 11.0-0 c5 12.a4 a5 13.Le3 De7 14.Pa3 Le6 15.Lg5 c6 16.c4 h6 17.Lh4 Kh8 18.Lg3 Lg8 19.Te1 d4 Het zwarte pionnenblok is indrukwekkend. **20.Dc1 Lh7 21.Pd2 Lc7 22.Ld1 Tad8 23.Lc2 23.d3 24.Ld1 Df7 25.Dc3 Td4 26.Pb3**

Zwart verhoogt nu de inzet tot een toren. **26. ... h5 27.Dd2 h4 28.Pd4 cd4 29.Lh4 e3** Het begin van een schitterende combinatie. **30.fe3 Pe4 31.Dd3 Pg3 32.Dh7 Kh7 33.Lg3 e4 34.Lg4 Lg3 35.hg3 Df2 36.Kh2 d3 37.c5 Tf6 38.Pc4 Th6 39.Lh3 Th3 40.Kh3 Df7 41.Kg4 Dc4 42.Kf4 Dd5 43.Tf1 g5 44.Kg4 Kg6 45.Kh3 De5 46.Kh2 Db2 47.Tab1 De2 48.Tfe1 Dh5 49.Kg1 d2 50.Ted1 De2 51.Kh2 Kf5** en wit gaf op. Uit: *Schakend Nederland*, Juni 1966.

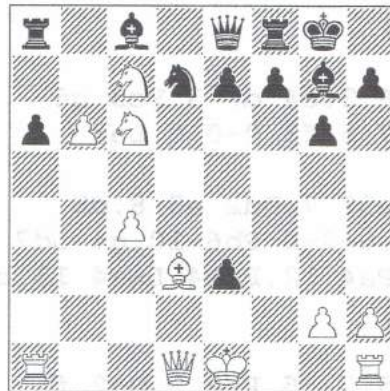
De schrijver le Lionnais heeft in zijn boek *Les prix de beauté* de eisen vastgelegd waaraan een partij moet voldoen om de schoonheidsprijs te kunnen behalen. De partij moet origineel zijn, de moeilijkheidsgraad hoog, het gevecht levendig, de rijkdom aan mogelijkheden groot en de zetten moet een logische eenheid vormen. Met andere woorden het moet een partij zijn die verdacht veel lijkt op de volgende.

D. Velimirovic – L. Kavalek (Belgrado, 1965)
1.e4 d6 2.d4 Pf6 3.Pc3 e5 4.Pf3 Pbd7 5.Lc4 Le7 6.0-0 c6 7.a4 Dc7 8.De2 Pb6 9.de5 de5 10.Lf7!! Kf7

11.a5 Pbd7 12.Dc4 Ke8 13.Pg5 Pf8 14.Td1! Ld7 15.Le3! Dc8 16.Df7 Kd8 17.Pa4 c5 18.Pc5!! Lc5 19.Dg7! Pg6 20.Lc5 Ph5 21.Le7!! Kc7 22.Ld6 Kc6 23.Df7 Kb5 24.a6! ba6 25.Dd5 Of 25.Db3 Kc6 26.Ta6 Da6 27.Dd5 Kb6 28.Dc5 Kb7 29.Dc7 mat. 12. ..Kb6 26.c4 Dc6 27.Da5 Kb7 28.Lc5 Tac8 29.b4 Thd8 30.Pf7 Tg8 31.Td6 Pgf4 32.Tc6 Tg2 33.Kf1 Tc6 34.Pd8 Kc8 35.Pc6 Lc6 36.Ld6 en zwart gaf op. Uit: *Schakend Nederland*, mei 1966.

Fantastischer dan de vreemdste werkelijkheid is de volgende partij waarvoor de zwartspeler de Leo van Kuijk-prijs voor de meest spectaculaire partij kreeg. Je gelooft je ogen niet.

L. Portisch – L. Kavalek [Wijk aan Zee, 1975]
1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7 4.e4 d6 5.f3 c6 6.Le3 a6 7.Ld3 b5 8.e5 Pfd7 9.f4 0-0 10.Pf3 Pb6 11.b3 Pb8d7 12.a4 bc4 13.bc4 c5 14.a5 cd4 15.Pd4 de5 16.Pc6 De8 17.ab6 ef4 18.Pd5 fe3 19.Pc7

19. ... Lc3 Hier vroeg Ree aan Kavalek of alles nog volgens plan gebeurde. Hij knikte rustig, al stond zijn gezicht wat zorgelijk. **20.Kf1 Lb7 21.Pe8 Lc6 22.Pc7 Tad8 23.Tc1 Ld2 24.Pd5 Ld5 25.cd5 Pb6 26.Tc5 Pd5 27.g3 Td6 28.Kg2 Tfd8** Kalm positiespel. **29.Td5 Td5 30.Lc4 Tf5 31.Db3 Tf2 32.Kh3 Td6 33.Db8 Kg7 34.Da7 g5 35.De7 g4 36.Kg4 Tg6 37.Kh3 Th6 38.Kg4 Tg6** remise.

Voor weifelmoedigen een schitterende bevestiging van de onuitputtelijke rijkdom van het schaken. Uit: *In den eersten stoot pat*, Hans Ree, 1990.

Wie kwamen er verder nog voor op mijn lijstje? Schaakkunstenaars als David Bronstein en Mikhael Tal natuurlijk en briljante aanvalsspelers als Albin Planinc en Andrija Fuderer. Maar ook de geniale gek Michael Basman door wie het begrip Basmania in het schaken geïntroduceerd werd. Kortom allen schakers die op het schaakbord de essentie van het postmoderne schaak trachten te verwezenlijken.

Hans Meijer.

Het millennium volgens Bernard Bannink.

Toen ik lid werd van Promotie was ik 15 jaar. Ik had 3 of 4 schaakboekjes waaronder het schitterende boek 'het offer in het schaakspel' van Vladimir Vukovic. Het voordeel van weinig boeken is dat je de inhoud beter bestudeert. Zo heb ik ook 'Praktische schaaklessen deel 3' uitvoerig bestudeerd. Nu bijna 20 jaar later is er nog 1 partij uit het eerstgenoemde boek die bij mij een diepe indruk achter liet.

Rodzynski-Aljechin (Parijs 1913) Philidor verdediging

1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lc4 d6 4.c3 Lg4 5.Db3 Dd7 6. Pg5 Ph6 7. .. Lf7:++?

Het offer is kenmerkend voor dit soort stellingen; de zwarte dame wordt afgeleid van d7 en wit wint met Db7: het stuk terug. Hier echter is de combinatie incorrect

7.... Pf7: 8.Pf7: Df7: 9. Db7:

Wit heeft zijn doel bereikt en wint minsten 2 pionnen. Zijn fout is echter dat hij goed ontwikkelde stukken heeft afgeruild en zijn dame op een zijspoor heeft gebracht. Zijn achterstand in ontwikkeling zal zich gaan wreken.

9. ... Kd7!

In dergelijke stellingen kan men vaak beter de passieve toren geven dan het goed opgestelde paard. De ontwikkelingsachterstand van wit, het voornaamste kenmerk van deze stelling wordt daarmee vergroot. Het behouden van een voorsprong in ontwikkeling is strategisch zo belangrijk dat men er soms veel materiaal voor mag opofferen.

10.Da8: Dc4 11.f3 Lf3: 12 gf3: Pd4! 13.d3?

Verliest op slag. Wit had 13.cd4: Dc1:+ 14. Ke2 Dh1: 15.d5 moeten proberen, hoewel hij na 15. ... Dh2:+ 16.Kd3 Dg1! 17.Dc6+ Kd8 18.Da8+ Ke7 weinig kans op redding heeft.

13. ... Dd3: 14.cd4: Le7

Nu valt de tweede toren maar hij wordt onmiddellijk gewroken!

15.Dh8: Lh4 mat

Tot zover de partij. Nog steeds zie ik de kenmerken, zoals het driehoekje in de analyse bij zet 13, die grote indruk op mij maakten. Bravo Aljechin.

Bernard Bannink

Het millennium volgens John Tan.

In clubblad jaargang 1998 nummer 4 werd een artikel gepubliceerd onder de kop "Pech". Kern van het verhaal was een langdurige pechperiode waarbij zowel op het persoonlijke vlak als op het schaakbord een en ander misging. Partijen in duidelijk gewonnen of verloren stelling werden verloren. Dieptepunt was een invalbeurt in het eerste waarbij ik in een gewonnen stelling met een paard meer zomaar een dame weggaf. Er werd gevreesd voor het einde van een overigens weinig imposante carrière in de KNSB.

Gelukkig heeft onze extern wedstrijdleader Gerhard Eggink tweemaal zijn hand over zijn hart gestreken en kreeg ik een herkansing. De eerste keer leverde een moeiteloze remise op aan het eerste bord van het tweede team. De tweede invalbeurt deed helaas weer aan oude tijden denken. Promotie 1 won met 5-3 van Hoensbroek Max Euwe. Een speler verloor, de rest won of speelde remise. Onnodig om lang na te denken wie die ene speler was. De pechduivel stak zijn hoofd weer om de hoek. Aan het zevende bord speelde ik tegen iemand met een ELO van 2089, terwijl de tegenstander van Bernard Bannink aan bord 1 een ELO had van 1651. De wedstrijdleader zal natuurlijk wel weer verzuimd hebben om de tegenstanders te vertellen dat bord 1 aan de raamkant (met het uitzicht op de waterpartij) begint en dat bord 8 aan de andere kant van rij eindigt!!!

Na afloop gingen we met z'n zevenen ergens eten waarbij ik naast een meervoudig kampioen zat en tegenover mij zat iemand die lang geleden ook de kampioensbokaal mocht vasthouden. Tussen twee happen door vroeg onze externe wedstrijdleader aan de hoofdredacteur wanneer de eerstvolgende verschijningsdatum van het clubblad is, waarop de algemeen adjunct (uiteraard) ook verbaal (vooral) zijn bijdrage leverde met zijn voorstel om een eigen partij van het millennium in te sturen. Zoals u kan lezen was ik zo'n beetje de enige titelloze aan tafel, dus als er schijnt binnenkort een vacature is in het bestuur vanwege een verhuizing of zo.....

Voor wat betreft de partij van het millennium is de keuze niet zo moeilijk; ik heb er maar een. Het speelde zich af bij mijn eerste schaakclub, de Scheveningse Schaakvereniging Belgisch Park. Op 7 maart 1977 speelde ik in de interne competitie tegen Alfred Lisetsky. Misschien dat de ouderen onder u hem nog herinneren. Als men het heeft over een Bourgondiër of een Bourgondische maaltijd, dan moet ik altijd aan de helaas te vroeg overleden Alfred denken. Altijd te porren voor een borrel, een potje snelschaken, een partijtje thuis of een schaaktoernooi ergens in het weekend. In mijn jonge jaren heb ik veel van hem geleerd. Bijgevoegd de partij als hommage en om hem nooit meer te vergeten. Tegen een aanvalsspeler pur sang is de beste tactiek om zelf zo spoedig mogelijk in de aanval te gaan, vaak is het verdedigen minder goed verzorgd dan het aanvallen. Tegen d2-d4 is het Wolga gambiet een mogelijkheid.

Alfred Lisetsky - John Tan (Belgisch Park interne competitie; 1977)

1. d4 Pf6 2. c4 c5 3. d5 b5 4. cxb5 a6 5. bxa6 Lxa6 6. Pc3 d6 7. Pf3 Pbd7 8. g3 g6 9. Lg2 Lg7 10. 0-0 0-0 11. Te1 Db6 12. e4 Pg4 Een veelzijdige zet: dreigt met de dame op b6 samen te werken op f2 en is onderweg naar d3 13. h3 Pge5 14. Pxe5 Pxe5 15. Lf1 Tfb8 16. Lxa6 lost het probleem niet op: er komt een ander stuk voor in de plaats dat naar d3 kijkt 16. ... Dxa6 17. De2 Pd3 18. Td1 c4 19. Td2 (b3 is geen oplossing vanwege Txb3) Tb4 20. Tc2 Ld4 21. Pd1 Dc8 22. Ld2 De pionnen op h3 en g3 ongedekt dus die krijgt zwart alvast terug voor de toren. Bovendien is de witte koningsstelling is niet meer wat het eens is geweest. Een andere overweging is dat wit onder de druk uitkomt als je tijd verliest met het weghalen van de toren en wit Ld2-c3 kan spelen. 22 ... Dxb3 en nu staan we materieel gelijk 23. Lxb4 Dxb3+ 24. Kh1 Dh3+ 25. Kg1 Pe5 met Pf4 Df1 kom je dacht ik niet verder 26. Txc4 Lxb2 Na direct Pf3; Dxf3 Dxf3 en Txd4 krijgt wit wel erg veel terug, maar vraag niet waarom ik op b2 heb geslagen en waarom wit niet eenvoudig Pxb2 heeft gespeeld. Het is ook zo lang geleden. 27. Tb1 Pf3+ 28. Dxf3 Dxf3 29. Pxb2 Txa2 30. Lc3 daar hoort een loper thuis: op de lange diagonaal. Altijd proberen, niet geschoten is altijd mis en als zwart even niet oplet gaat ie mat op c8 ... Dg4+ 31. Kf1 h5 Nog 4 te gaan, deze pion beslist over de dood of de gladiolen 32. Te1 f6 33. Tc7 Kf7 34. Pc4 h4 35. Pxd6+ Kf8 36. Tc8+ Kg7 37. Pe8+ Kf7 38. Tb8 h3 39. Pd6+ exd6 40. Tb7+ Kg8 Er dreigt mat met Dg2 en op Lb2 wordt de pion naar h2 doorgeschoven. Wat vandaag de dag niet meer kan, kon vroeger wel: een partij wordt na de 40ste zet afgebroken. Thuis analyseren en met de tegenpartij een datum afspreken waarop de partij wordt voortgezet. Gelukkig is deze partij nooit uitgespeeld. Er zijn spelers van wie je met alle geweld wilt winnen en er zijn spelers van wie je niet graag wilt winnen. Alfred zat in de laatste categorie.

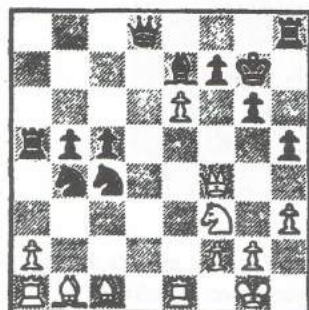
John Tan.

DE ONSTERFELIJKE ZETDWANG PARTIJ/ Frits Hoorweg

Een jaar of 12 geleden zat ik met drie andere schakers in een auto. Het was een van die fameuze WVC-teams (Westerveld, van Putten, Luder en Hoorweg) op weg naar weer een nieuw bedrijfskampioenschap. We spraken over vroeger, toen schaken nog echt leuk was. Het ging vooral over Fischer natuurlijk.

"Volgens mij heb jij na 1972 geen grootmeesterpartij meer nagespeeld," zei Wim Westerveld tegen mij. En hoewel dat niet letterlijk kan worden genomen, zat er wel iets in. Sinds Fischer vrijwillig afstand van zijn titel had gedaan, was de lol er wel een beetje vanaf. Fischer is tegelijk het hoogtepunt en het dieptepunt van mijn schaakleven en ik weet bijna zeker dat de andere inzittenden er net zo over dachten. We kletsten wat over zijn mooiste partijen en kwamen al gauw op de partij tegen Stein, de laatste uit '60 *Memorable Games*.

“Ja, die stelling met de lopers en de paarden,” riep Wim Westerveld geestdriftig en we stelden vast dat we allemaal tegelijk hetzelfde beeld uit ons geheugen hadden opgeroepen.

STEIN

Position after 28 P – K6

FISCHER

Is dit de partij van het millennium? Neen, dat geloof ik toch niet. Hij is mooi, maar niet bijzonder genoeg.

Ooit mocht ik Gennadi Sosonko interviewen, voor het clubblad van Moerwijk. Hij was net via Israël naar Nederland geëmigreerd en speelde voor de club. Ik had me goed voorbereid en had een hele leuke uitsmijter bedacht. Althans dat vond ik zelf.

“Wat is de mooiste partij die ooit gespeeld is?”, vroeg ik.

Hij keek mij vol afgrijzen aan.

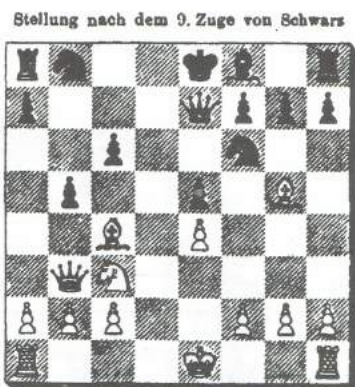
"Ja, je kunt me ook wel vragen wie de mooiste vrouw is die ik ooit heb gezien," zei hij na enig nadenken, met een stem vol verwijt. Daar werd ik even stil van en tijdens de stilte klaarde zijn gezicht op.

"Misschien toch," zei hij "het is eigenlijk een kinderpartijtje, maar erg mooi."

En toen speelde hij uit het hoofd, het volgende partijtje voor.

Morphy – Hertog Karel von Braunschweig en Graaf Isouard, Parijs 1858

1. e4, e5 2. Pf3, d6 3. Dd4, Lg4 4. de5x, Lf3x 5. Df3x, de5x 6. Lc4, Pf6 7. Dh3, De7 8. Pc3, c6 9 Lg5, h5

Stellung nach dem 9. Zuge von Schwarz

10. Pb5x, cb5x 11. Lb5x, Pbd7 12. 0-0-0, Td8 13. Td7x, Td7x 14. Td1, De6 15. Ld7x, Pd7x 16. Db8, Pb8x 17. Td8 mat.

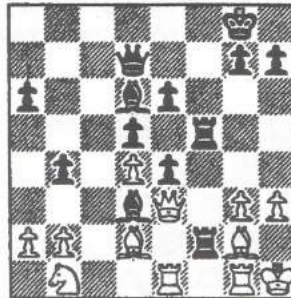
Prachtig, maar ook deze partij is het voor mij toch niet.

De eer gaat, wat mij betreft, naar de volgende partij. Zo zeer was ik ooit onder de indruk van deze partij, dat ik de slotstelling op een demonstratiebord zette, wat ik in de huiskamer hing. De aanblik ervan bracht een vriendin van mijn vrouw tot de sarcastische uitspraak:

"Oh, ik zie dat Frits *het* nu ook al tegen de muur doet."

F. Sämisch-A. Nimzowitsch, Copenhagen, March 1923. Queen's Indian Defence.

1 d4 ♖f6 2 c4 e6 3 ♗f3 b6 4 g3 ♘b7 5 ♙g2 ♙e7 6 ♗c3 0-0 7 0-0 d5 8 ♗e5 c6
9 cxd5 cxd5 10 ♙f4 a6 11 ♖c1 b5 12 ♗b3 ♗c6 13 ♗xc6 ♙xc6 14 h3 ♗d7 15
♗h2 ♗h5 16 ♙d2 f5 17 ♗d1 b4 18 ♗b1 ♙b5 19 ♖g1 ♙d6 20 e4 fxe4 21 ♗xh5
♖xf2 22 ♗g5 ♖af8 23 ♗h1 ♖8f5 24 ♗e3 ♙d3 25 ♖ce1

25...h6 26 Resigns.

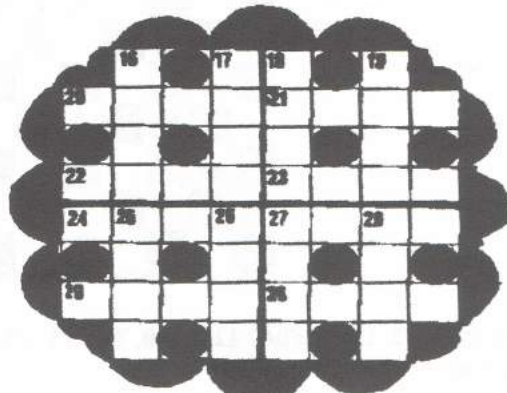
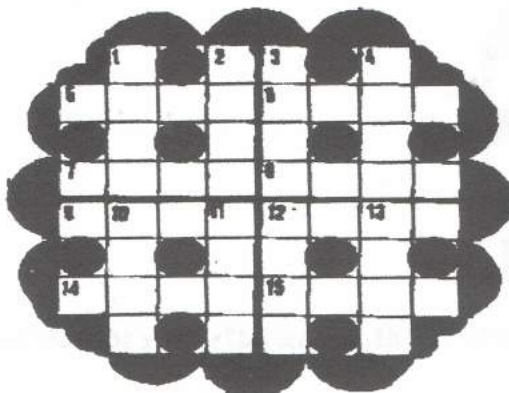
Je zou denken, dat deze partij onmiddellijk de ronde heeft gedaan over de wereld. Maar niets was minder waar. Edward Winter heeft alle tijdschriften uit die tijd nageplozen en ontdekt dat de partij aanvankelijk werd genegeerd. Uiteindelijk, schrijft Winter in 'Kings, commoners and knaves' begon Nimzovisch zelf een propaganda oorlog. In het tweede nummer van de Wiener Schachzeitung, jaargang 1925 verscheen zijn artikel onder de kop 'Zugzwang on a full board'. (Ik citeer Winter en daarom gebruik ik zijn combinatie van talen.) Winter wijst er trouwens op, dat de Engelse taal geen goed equivalent heeft voor het begrip 'zugzwang'. Er zijn wel prijsvragen uitgeschreven om tot een goede vertaling te komen, maar er is niets uitgekomen met dezelfde zeggingskracht als zugzwang. En daarom gebruikt men in Engelstalige landen tegenwoordig het Duitse woord.

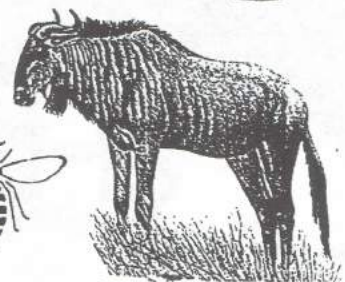
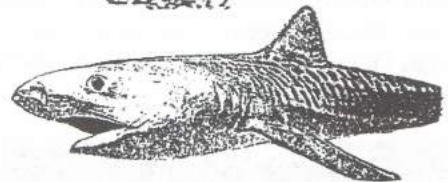
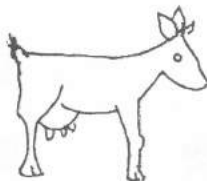
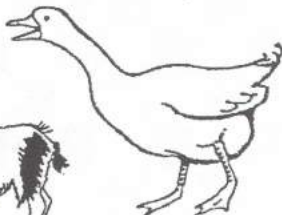
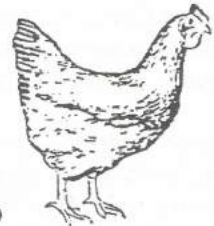
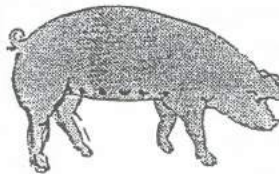
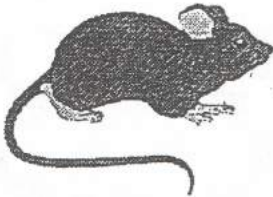
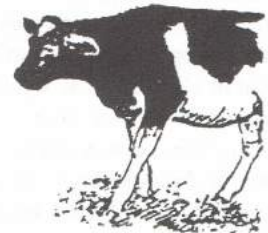
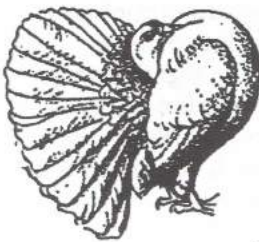
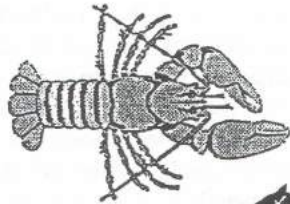
KERST PUZZEL

Traditiegetrouw is er met de Kerstdagen weer een puzzel. Ditmaal zijn het allemaal verschillende diernamen van 4 letters die U in het schema moet invullen als een normaal kruiswoordpuzzel. De betreffende dieren zijn hiernaast in willekeurige volgorde uitgebeeld. Vanwege het magische jaar 2000 heeft Promotie er extra geld voor uitgetrokken. Onder de goede inzenders worden 3 prijzen verloot. t.w.: f 50,-- f 25,-- en f 10,--. Uw oplossing (ingevuld schema) moet 31 januari a.s. binnen zijn bij H. Braugem
Dublinstraat 13
2713 RM Z' meer

Ik wens U goede feestdagen en veel puzzelplezier.

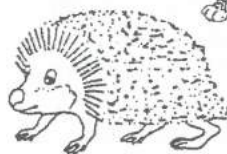
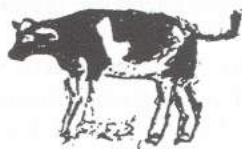
Henk Braugem

MILLENNIUM

**F
A
N
A**

DE IMITATOR

Het was min of meer per toeval dat ik de Haagsche Courant van 19 juni 1999 onder ogen kreeg. De schaakrubiek ging die dag over drs. Th. C. L. Kok (1906 – 1999). Ik vermoed dat slechts een enkeling deze naam iets zal zeggen. Mij des te meer. Toen ik midden jaren zestig lid werd van de schaakclub Breukelen duurde het niet lang of ik mocht achter het eerste bord plaatsnemen. Vanaf dat moment heb ik diverse malen de hand van drs. Th. C. L. Kok geschud. Als ik het me goed herinner verdedigde hij de kleuren van Oud Zuylen. Hij hield van agressieve systemen. Met wit opende hij steevast met de koningspion. Met zwart confronteerde hij mij met de Schliemannverdediging van het Spaans, 1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lb5 f5. Hij was een tegenstander waar ik nimmer vat op kreeg. Dat was een belangrijke reden om hem in 1968 uit te nodigen voor de hoofdgroep van het bekertoernooi, later het Tuininga toernooi, dat elk jaar in Breukelen gespeeld werd. Ikzelf deed dat jaar mee in de jeugdgroep samen met onder meer Gert Ligterink en Hans Böhm, die dat jaar jeugdkampioen van Nederland was geworden. Hans Böhm vroeg of zijn vriend Jan Timman mee kon komen. Timman speelde uiteraard in de hoofdgroep. Vol trots liet onze voorzitter Tuininga mij hun handtekeningen zien.

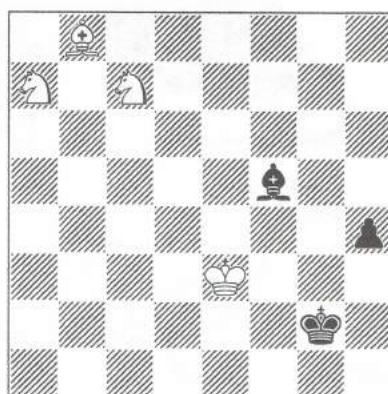
In januari 1969 stond in Schakend Nederland een foto van de hoofd- en jeugdgroep van dit toernooi. Op de voorgrond rechts Drs. Th. C. L. Kok, eertijds een vermaard eindspelstudie-componist, liet de tekst onder deze foto ons weten. Naast hem zie ik een jonge Jan Timman zitten en achteraan de tafel links zit een jonge Hans Meijer.

Kok won de hoofdgroep, vooral dankzij zijn winst op Timman. Timman hanteerde de Aljechin verdediging, maar na 1.e4 Pf6 2.e5 Pd5 3.Pc3 stond Kok in hogere zin al gewonnen. Timman en Böhm hadden me de avond ervoor verteld dat volgens hen 3.Pc3 verreweg de beste zet was voor wit. Toen Kok die zet op het bord uitvoerde moet Timman aan verwarring ten prooi gevallen zijn. Het zou niet de laatste keer in zijn carrière zijn dat hij zich door een tegenstander zo gemakkelijk uit zijn evenwicht liet brengen.

De tussenzin, eertijds een vermaard eindspelstudie componist, viel mij indertijd nauwelijks op. Drs. Th. C. L. Kok was kennelijk niet alleen een sterk schaker maar ook een man met een gevestigde reputatie in de Nederlandse schaakwereld.

Waarschijnlijk zou ik deze zinsnede compleet vergeten zijn als ik niet vele jaren later in de schaakbibliotheek van Promotie in Zoetermeer de naam drs. Th. C. L. Kok wederom tegengekomen was. Bij het doorkijken van de schaakboeken kwam ik *Eindspelen en problemen* van drs. Th. C. L. Kok tegen. Dat moest dezelfde Kok zijn schoot het door mijn hoofd. Jammer genoeg was dat boekje verdwenen toen ik er een tijdje later weer naar zocht. Onlangs heb ik in het Max Euwe Centrum in Amsterdam een exemplaar van dit boek uit 1939 in kunnen kijken. Dat was een ingebonden exemplaar uitgegeven in Den Haag. In mijn geheugen heb ik echter een niet ingebonden exemplaar gegrift staan. In *Wege zur Endspiele* wordt Lochem in plaat van Den Haag genoemd. Kan het zijn dat er in 1939 ook een niet ingebonden versie van Koks boek verschenen is en dat die in Lochem uitgegeven is?

1.Pa8!! Ld7 2.Pb6 h3 3.Lh2 Kh1 4.Kf3 Kxh2 5.Kf2 Kh1 6.Pc4 Lb5 7.Pe3 Lb7 8.Pf1 La4 9.Pg3 Kh2 10.Pc8 Lb3 11.Pe7 Le6 12.Pg6 Lb3 13.Pe5 Ld1 14.Pc4 Lg4 15.Pe3 Le2 16.Pxe2 Kh1 17.Pg4 h2 18.Pg3 mat (1934). Een studie waarmee Kok een eerste prijs won. De paardzet waarmee wit begint hoort thuis in het hoofdstuk paard-paradoxen.

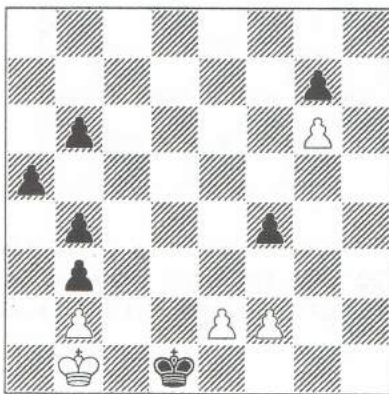
Een blik in het *Lehr- und Handbuch der Endspiele* van André Cheron bevestigde dat Kok eertijds een vermaard eindspelstudie componist was. Niet minder dan vier studies van Kok, waaronder bovenstaande, staan erin. Een bijzondere prestatie.

Niet minder verbazingwekkend vond ik het dat ik Koks naam in *The Oxford Companion to Chess* (1987) van David Hooper & Kenneth Whyld aantrof bij het begrip *imitator*. De imitator is een schaakstuk dat door Drs. Theodorus C. L. Kok in 1939 uitgevonden is voor gebruik in *fairy problems*. De

imitator is een neutraal stuk. Het kan geen schaak geven, geslagen worden of zelf slaan. Het is noch van wit noch van zwart. Het imiteert in lengte en richting de zetten die door andere stukken gedaan worden. Zetten die niet geïmiteerd kunnen worden, bijvoorbeeld omdat er op het veld waar de imitator naar toe moet al een stuk staat, zijn niet toegestaan. Ook zetten waardoor de imitator van het bord af zou gaan zijn verboden. De rokade wordt beschouwd als twee zetten, eerst met de koning en dan met de toren. Zeer eigenaardig is het feit dat een imitator het mogelijk maakt voor koningen om in elkaars onmiddellijke nabijheid te verblijven. De positie van de imitator kan het slaan van de ene koning door de andere namelijk verhinderen. Een stuk kan naar een veld voor of achter een imitator toe. De imitatie vindt immers tegelijkertijd met het verplaatsen van het stuk plaats. Zo verhindert een imitator op veld d1 de lange rokade van wit niet. De witte koning gaat eerst van e1 naar c1, simultaan gaat de imitator naar veld b1, daarna gaat de witte toren van veld a1 naar d1 en de imitator gaat van veld b1 naar veld e1.

In *Eindspelen en Problemen* staat een kort hoofdstuk over het kameleon. Een kameleon beweegt als een paard. Wie aan zet is beschouwt het als een stuk van zijn partij. Men mag er geen eigen stukken mee slaan. De laatste zet van de tegenstander met dit stuk ongedaan maken mag evenmin. Verder is de eigen koning ermee 'schaak' zetten hoogst onverstandig.

'Een ernstig werk van een ernstig man vraagt onze aandacht' schreef professor Max Euwe in het voorwoord van *Eindspelen en Problemen*. Kok oogde inderdaad ernstig, maar ik vraag mij af of we een man die het schaakspel verrijkt met kameleon en imitator wel als een ernstig man moeten beschouwen.

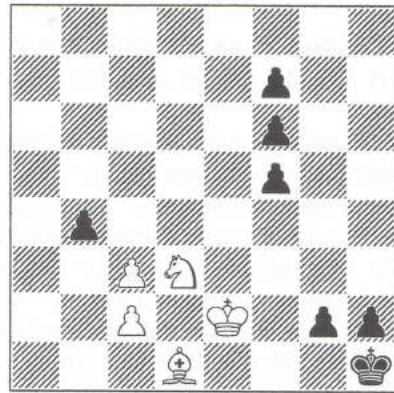

1. e4 fxe3 2.fxe3 Kd2 3.e4 Kd3 4.e5 Kc4 5.e6 Kb5 6.e7 Ka4 7.e8(P) b5 8.Pf6 gxf6 9.g7 f5 10.g8(P)! f4 11.Pf6 f3 12.Pe4 f2 13.Pc5 mat (1992).

Totaal onverwacht verschenen er begin jaren negentig uit het niets plotseling twee nieuwe boeken van Koks hand. In 1991 *De zwarte dame in zetdwang* en in

1992 *Pionneneindspelen*. Meer dan vijftig jaar nadat Kok de manuscripten voor deze boeken naar John Selman Jr. voor publicatie toegestuurd had, waren ze teruggevonden en werden ze door Jan van Reek alsnog gepubliceerd. Als *Wege zur Endspiele* verschenen ze in 1992 beiden gebundeld bij Verlag Hans Wilhelm Fink. Ik vraag mij af of het feit dat deze twee manuscripten door de oorlog verloren gewaand zijn niet van invloed geweest is op de lange tijd dat Kok niets meer van zich heeft laten horen.

Er verschenen ook weer nieuwe studies in Schakend Nederland van Koks hand [SN 90-4; 90-7]. Zeer opmerkelijk vond ik dat van een man die de tachtig al royaal gepasseerd was. Had hij soms het eeuwige leven? Na wat zoeken vond ik ook in een eerdere Schakend Nederland een studie van Kok [84-1]. Het is al lang geleden dat in ons Bondsblad een studie van hem verscheen, schreef F.A. Spinhoven erbij.

1.Pf2 Kg1 2.Ph3 Kh1 3.Kf3 bxc3 4.Kf4 g1D 5.Lf3 Dg2 6.Ke3 f4 7.Ke4 f5 8.Kxf4 f6 9.Ke3 f4 10.Ke4 f5 11.Kxf4 Dxf3 12.Kxf3 f4 13.Kf2 f3 14.Kf1 f2 15.Pxf2 mat (1990).

Enkele van Koks studies zijn door Jan van Reek en Henk van Donk in 1992 in *Endgame study composing in the Netherlands and Flanders* opgenomen. De jaren dertig van deze eeuw waren volgens deze auteurs de gouden decade van de eindspelstudie. Samen met Cor de Feijter, Jan Marwitz, John Selman Jr. en Nico Cortlever behoorde Kok tot de coryfeeën van deze generatie componisten.

Harry Grondijs wijdde in november 1996 het *STES Journal* aan de carrière van Theodorus Kok. Op 23 november van dat jaar vierde Kok zijn negentigste verjaardag. Er staat een intrigerende brief in die Kok op 1 mei 1946 vanuit Den Haag aan zijn vriend John Selman Jr. stuurde. Hij sluit die brief namelijk af met de opmerking dat ergens in een klein dorpje een manuscript moet liggen over pionneneindspelen. Cryptisch voegt hij er aan toe dat dit manuscript het het daglicht niet voor 1980 zal zien omdat een detective bureau het in zijn hoofd gehaald heeft eerst

In de vorige editie van het clubblad schreef ik over het boek dat ik in Dresden tijdens het aldaar gehouden toernooi gekocht had van Suetin, de schrijver ervan. Ik "verklapte" een paar dingen die me bij lezing tot dan toe waren opgevallen en daar wil ik nu mee verder gaan.

Het boek had als titel: "De stadia tot schaakmeesterschap" en het is als leerboek bedoeld voor hen die werkelijk beroepsschaker willen worden. Inderdaad, ik had het boek eigenlijk niet moeten kopen, want het is kennelijk niet echt voor mij bedoeld. Immers, de eerste zin van het voorwoord luidt: "Dit boek is vooral bedoeld voor schakers van een hoog niveau (van eerste klasse tot meester), waar natuurlijk vooral jonge enthousiaste schakers voorop lopen, die ervan dromen het grootmeesterschap te bereiken."

Inderdaad, ik ben dubbel en dwars niet een der genen voor wie Suetin dit boek heeft geschreven. Bij lezing van het boek bleek mij dat Suetin werkelijk meent wat hij in deze eerste zin zegt en dat die eerste zin dus geen holle frase is.

Het boek bestaat uit drie delen. In het eerste deel behandelt hij de problemen aangaande het spelen zelf, zoals de belangrijkste factoren in het denkproces, intuïtie en risico, het spel in de opening, sportieve verplichtingen e.d. In het tweede deel behandelt hij de dagelijkse voorbereiding, met onderwerpen als de vervolmaking van jezelf, het opbouwen en bijhouden van een openingsrepertoire, de voorbereiding op een wedstrijd en nog meer van dit genre. In dit tweede deel schrijft hij nadrukkelijk met al zijn ervaring als schaaktrainer. Dit doet hij op een aangename manier, dat wil zeggen: hij plaatst zichzelf nergens op de voorgrond. Hij is als de gids in een museum, die duidelijk weet waar hij over praat, maar die de schilderijen centraal stelt en zelf niet hinderlijk in beeld is.

In het derde deel van het boek beschrijft hij de geschiedenis van de ontwikkeling van het schaakmeesterschap en het is dit deel dat mij het meeste verraste. Suetin heeft dit deel heel duidelijk geschreven met op zijn netvlies een lezerspubliek dat professional wil worden, schaakprofessional.

In het Nederlandse taalgebied is "Veldheerschap op de vierenzestig" van Euwe misschien niet het enige, maar wel het bekendste boek over de geschiedenis van het schaakspel.

Het is een mooi boek en het is ook echt voor iedere schaker geschreven, welke sterkte hij ook hebben mag. In tweehonderd bladzijden neemt Euwe je mee vanaf een oude analyse van El Greco uit het begin van de zeventiende eeuw tot aan de vertegenwoordigers van de Russische school (het boek verscheen in 1966). Het is een "compleet" boek: de twee of drie beroemdste partijen van Andersen staan er evenzeer in als de meest bekende van Morphy en Steinitz. Het boek geeft een goed doorlopend, enigszins glad verhaal.

Maar wat hebben deze ontboezemingen met Suetins boek te maken? Welnu, de geschiedenis ziet er door de bril van Suetin enigszins anders uit. In zijn inleiding tot dit deel van het boek schrijft hij: "De zin van het onderhavige werkje bestaat daarin na te gaan hoe het meesterschap in het schaken tot stand kwam. Hierbij moeten we, naar mijn mening, twee fundamentele factoren onderscheiden die daartoe hebben bijgedragen. De eerste noodzakelijke voorwaarde is het bereiken van een voldoende hoog sportief niveau, het beheersen van de kunst der spelvoering en van het analyseren. Zonder dit kun je je geen schaakmeesterschap voorstellen.

De andere factor is de aanwezigheid van een bepaalde materiële status, maar ook een zekere maatschappelijke erkenning van het schaken. Zonder financiële ondersteuning van het schaken, zij het van staatswege, zij het via privé-middelen kan het schaken nauwelijks een professioneel niveau van bestudering bereiken..."

De bovenstaande opvatting zorgt er voor dat Suetin behoorlijk anders omgaat met zijn accenten dan Euwe in diens bovengenoemde boek. De mannen van de zestiende eeuw worden kort genoemd, het is een kwestie van enkele zinnen. De Amerikaan Morphy, die bij Euwe ruim aandacht krijgt, wordt vereerd met een enkele zin en ook Andersen, door Euwe in zijn boek bepaald niet vergeten, komt bij onze Russische grootmeester niet veel verder.

De "echte" wetenschappelijke bestudering van het schaken krijgt vorm ergens in de tachtiger jaren en pas daar begint Suetin serieus met zijn geschiedschrijving. Niet toevallig is dat ook de tijd dat er met grote regelmaat toernooien en tweekampen worden verspeeld tussen de sterken der aarde. En dus kan ook de maatschappelijke waardering voor het schaken nader worden onderzocht door te kijken naar de financiële vergoedingen die bij deze evenementen werden gegeven. Suetin vertelt meestentijds bij de

door hem aangehaalde gebeurtenissen wat er te verdienen viel. Als hij de toernooien van Londen 1883 en Hastings 1895 de revue heeft laten passeren schrijft hij vervolgens: "En hoe zag de financiële kant van de wedstrijden van die jaren er uit? Laat ik meteen opmerken dat het fondsen constant omhoog gingen. Zo was het algemene budget in het toernooi van Londen van 1883 1974 pond en voor de prijzen was er 1005 pond (er waren zeven prijzen: 300, 175, 150, 100 pond, enz.). A propos, er waren ook speciale prijzen: voor de beste partij 5 pond, het beste resultaat tegen prijswinnaars 25 pond. Bescheidener, merkwaardig genoeg, waren de prijzen in Hastings 1895. Er waren er zeven: eerste prijs 150, tweede 115, derde 85, vierde zestig pond, enz...."

Vervolgens geeft Suetin een overzicht van de gespeelde openingen en hoe dat in de loop van de decennia verandert.

In "Veldheerschap op de vierenzestig" beschrijft Euwe in het vijfde hoofdstuk de leer van Steinitz. Zo'n zestien bladzijden worden daaraan besteed (het hele boek telt er iets meer dan tweehonderd) en het is een meesterstukje van didactiek. Suetin daarentegen vertelt over de leer van Steinitz niets concreets. Ook verder in de geschiedenis beschrijft Suetin de ontwikkeling van het schaken (en van de *bestudering* van het schaken!) in abstractere termen dan Euwe.

Alles bijeengenomen is het duidelijk dat de Rus in dit boek een duidelijk ander lezerspubliek voor ogen heeft dan onze Euwe in het zijne.

Er is nog een ander aspect dat dit boek voor ons spannend maakt. Hoe beschrijft een representant van de Russische school Euwe nu eigenlijk? Wat wij hier te lande van Euwe vinden is bepaald door zijn biografie en door schakers als Donner, die Euwe zo hoog hadden zitten dat er wel nauwelijks ruimte is voor wetenschappelijke "distantie".

Het boek geeft hier enkele leuke "kiekjes". Om te beginnen haalt Suetin Aljechin aan, die na de match van 1937, die hij zo duidelijk in zijn voordeel had beslist, schreef: "Het schaaktalent Euwe is zuiver tactisch, in tegenstelling tot zulke meesters als Steinitz, Rubinstein, Capablanca en Nimzowitsj. Maar deze tacticus heeft besloten tot elke prijs een goed strateeg te worden. Dankzij hard werken aan zichzelf heeft Euwe een aantal successen behaald...". En even later gaat Aljechin verder: "...In alle partijen van Euwe zien we een en hetzelfde beeld. Een door hem uitgedacht plan steunt op de *uiterlijke vorm* (mijn cursivering, MN) van de omstandigheden. Bijvoorbeeld, op een pionnenoverwicht op de damevleugel, op een geïsoleerde pion bij de tegenstander, op het voordeel van het loperpaar, en dergelijke. In het algemeen gesproken is een zodanige methode goed, maar afhankelijk van de tactische mogelijkheden van deze of gene positie kan men ook uitzonderingen ontmoeten, en die komen vaak voor. Euwe presenteert zich als strateeg volledig anders dan Reti. Die zei in zijn bekende boek "Nieuwe Ideeën" dat hem slechts de uitzonderingen interesseren. Euwe daarentegen gelooft waarschijnlijk te zeer in de onveranderlijkheid van de regels."

Het komt erop neer dat Euwe zich sterk richtte op de algemene wetmatigheden en zich onvoldoende rekenschap gaf van de dynamische mogelijkheden in de stelling.

Suetin geeft dan de volgende partij, die in Euwe's biografie overigens, en begrijpelijkerwijs, niet wordt besproken.

Aljechin-Euwe, achtste matchpartij 1937

1 d4, Pf6 2 c4, e6 3 Pc3, Lb4 4 Dc2, d5 5 cd5x, Dd5x 6 e3, c5 7 a3, Lc3x+ 8 bc3x, Pbd7 9 f3!?, cd4x 10 cd4x, Pb6 11 Pe2, Ld7 12 Pf4, Dd6 13 Ld2, Tac8 14 Db2, Pfd5 15 Pd5x, ed5x 16 Lb4, De6 17 Kf2, Pa4? 18 Dd2, b6 en hier zegt Suetin kort maar krachtig: "Logisch maar onjuist. Euwe heeft de dynamische twintigste zet van zijn tegenstander gemist" 19 La6, Tb8 20 e4!, b5 "Zich van geen gevaar bewust houdt Zwart zich bezig met het vangen van de loper op a6". 21 Df4, Tb6 22 ed5x, Dd5x 23 The1+, Le6 24 Tac1, f6 25 Tc7, Kd8 26 Ta7x en Zwart gaf op.

Suetin merkt verder op dat Aljechin in de match van 1935 tienduizend gulden kreeg en Euwe ...helemaal niets.

In een paragraaf van hetzelfde hoofdstuk waarin al het voorgaande over Euwe te vinden is wordt aandacht besteed aan de vernieuwingen die onze landgenoot in de schaakwereld introduceerde. Hij had een kartoteek bij zich als hij naar toernooien reisde –de Russische grootmeester heeft het over het "beruchte variantenkoffertje"- en hij was klaarblijkelijk de eerste die met secondanten werkte. (Suetin noemt in dit verband alleen de namen van Flohr en Fine, maar ook de Weense schaakmeester Hans Kmoch had de functie van helper.)

Dit is allemaal leuk en wel, maar wat mij nou echt interesseert komt naar voren in het volgende citaat: "...Moge de bewonderaars van Euwe het mij vergeven, maar ik denk bij alle achting voor zulk een sterke schaker en schitterend methodicus, dat zijn korte heerschappij een geschenk van het fortuin was, waarschijnlijk, een beloning voor zijn vlijt en zijn efficiënte gebruikmaken van extra hulpmiddelen...". Dit zijn niet helemaal dezelfde geluiden die je bijvoorbeeld van de kant van Bouwmeester hoort in zijn serie leerboekjes uit de zestiger jaren. En ofschoon ik niet een tiepje ben dat erg gauw zijn mond houdt, geef ik er de voorkeur aan al het bovenstaande voor zichzelf te laten spreken.

In een van de laatste hoofdstukken dat handelt over "Ellende en vreugden van Caissa's priesters" staan enkele dingen die misschien ook voor Telegraaflezers interessant zijn. Zo is er een paragraaf getiteld "Hoe ongewoon zijn schakers?". Suetin vertelt in dit deel onder andere dat er tijdens het grote toernooi in Moskou 1925 serieus onderzoek naar werd gedaan door een groepje Sovjetgeleerden en dat de teleurstellende conclusie was dat schakers heel gewone mensen waren. Het zij zo. Over Andersen en Morphy maakt hij en passant een opmerking waarvan het waarheidsgehalte niet eenvoudig vast te stellen is: "In tegenstelling tot de levenslustige Andersen had Morphy geen seksuele ervaring". Hoe zou Suetin dat weten? Als ik moest gokken zou ik op grond van wat ik over deze beide schakers heb gelezen geneigd zijn precies het omgekeerde te veronderstellen, met de aantekening dat Morphy wellicht niet helemaal op vrouwen viel. (Men leze de artikelen over Morphy en de journalist Edge in "The Oxford companion to chess" van Hooper en Whyld en men houde daarbij scherp in de gaten dat Engelse auteurs nog wel eens terughoudend dan wel subtiel dan wel discreet willen zijn.)

Dit hoofdstuk is, ondanks de hierboven aangehaalde frivoliteiten, met een serieuze bedoeling geschreven. Aardig is bijvoorbeeld ook wat de Russische grootmeester schrijft over de combinatie van schaken en studie. Hij geeft toe dat de schakers van nu een lang actief schaakleven kunnen hebben en begrijpt dat bij jongeren die voor een schaakcarrière gaan de vraag opkomt of je nou wel zo nodig op universitaire diploma's moet gaan jagen, maar vraagt zich toch af of zij gelijk hebben. Hij is van een andere generatie, waarin er geen sprake van kon zijn om schaken als beroep te kiezen (Suetin is ingenieur, zoals in het eerste deel meegedeeld). Daarom is het niet zo raar dat hij zich afvraagt of de hedendaagse grootmeester geen beperkte primitieveling wordt. Het aardige is dat hij in dit gedeelte van het boek een discussie met zichzelf lijkt aan te gaan, zo in de trant van: je kunt dan wel niet meer met ze discussiëren over Dostoevski of Schopenhauer, maar ze scherpen hun analytische vermogens wel door het schaken. Bovendien zien ze nog eens wat van de wereld, ontmoeten ze mensen van andere disciplines.... Kop op, het valt allemaal wel mee. Toch lijkt Suetin de ontwikkeling van de alleen-maar-schaker niet van ganser harte te accepteren, althans dat is mijn interpretatie.

Ik schreef in het eerste deel dat veel boeken van Suetin vertaald zijn in een aantal voor ons toegankelijker talen. Laten we hopen dat ook dit boek zal worden vertaald. Zo ja, dan weet U wat U te doen staat.

MN

De schaakmysteries van Sherlock Holmes [deel 5 / slot]

Inleiding

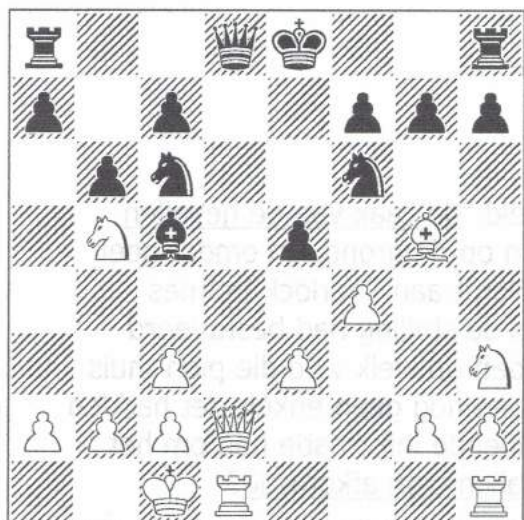
Zoals ik de vorige keer al aankondigde is dit de laatste aflevering van deze artikelenreeks. Uit uw reacties heb ik begrepen dat het onderwerp wel "aansloeg", maar het moet natuurlijk wel een aardigheidje blijven en niet verzanden in ellenlange theoretische verhandelingen. Omdat ik beloofd heb u nog één maal een probleem voor te zetten dat u zelf mag proberen te kraken (in de vorm van een prijsvraag), heb ik gezocht naar een opgave die zich daarvoor leent. De meeste problemen van Raymond Smullyan hebben als probleemstelling "mag wit nog rocheren?", "is de zwarte dame een gepromoveerde pion?", "is de witte koningsloper op de 8^e rij geweest?", en meer van dat fraais, en dat alles is minder geschikt als prijsvraag omdat het antwoord gewoon ja of nee is. Een foutieve bewijsvoering kan dan gemakkelijk tot het juiste antwoord leiden, evenals eenvoudig gokken (50% kans!). De inzender is dan verplicht de bewijsvoering heel nauwkeurig op te schrijven, en daar zullen de meesten van u niet veel zin in hebben, evenmin als de nakijker (ondergetekende dus) zit te popelen om al die uitgebreide betogen tot op detail te controleren (om nog maar te zwijgen van het probleem uit alle inzendingen de "beste" te bepalen).

Er staan in Smullyan's boeken echter ook problemen met als vraag "op welk veld" of "waar bevindt zich", en op zo'n vraag zijn in principe 64 antwoorden mogelijk (soms ook 65, omdat "in het doosje" ook het antwoord kan zijn). Als iemand dan "d3" als (juiste) antwoord geeft blijkt daaruit meteen al dat hij het probleem waarschijnlijk correct heeft opgelost. De inzenders behoeven de redenering die tot dat antwoord leidt niet volledig uit te schrijven, en de nakijker kan zich in eerste instantie beperken tot het checken van het antwoord. Wel zo eenvoudig allemaal, en om uit de inzendingen de beste te bepalen kan je alsnog gebruik maken van wat men als toelichting heeft opgeschreven. In deze laatste aflevering daarom twee problemen in deze stijl, waarvan het tweede als prijsvraag fungeert. Doe uw best!

Voorbeeld

Als inleiding tot het probleem van de prijsvraag het volgende voorbeeld (*zie stelling 11*). Toen Holmes (uiteraard samen met Watson) bij deze stelling arriveerde, zag hij nog net dat de witspeler de pion op f4 losliet. Hij had kennelijk net met die pion een zet gedaan. Maar Holmes en Watson hadden niet gezien vanaf welk veld (f2, f3 of g3) die pion gespeeld was. Nadat Holmes de stelling aandachtig bestudeerd had vroeg hij "Heren, bevinden zich gepromoveerde stukken op het bord?". Eén van de spelers antwoordde "Nee, hoezo?", waarop Holmes mededeelde: "Aha, dat lost het probleem op!". "Welk probleem?" wilde de andere speler weten. "Wel," zei Holmes, "ik had niet gezien vanaf welk veld die pion naar f4 werd gespeeld, maar nu weet ik het!".

Kunt u deze vraag ook beantwoorden?

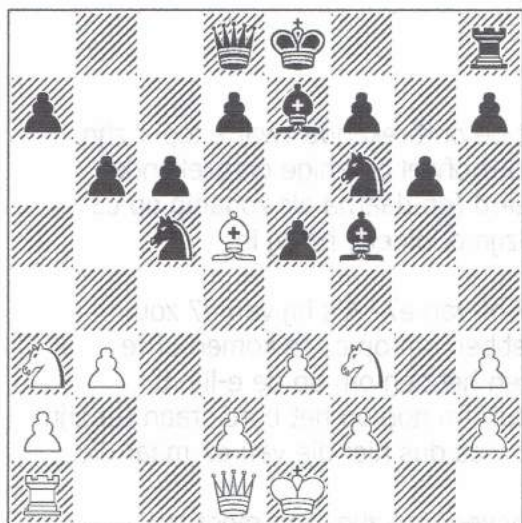
← stelling 11

Oplossing:

1. Bekijk eerst wat er op c3 is geslagen (d2xc3). Dat kan niet de ontbrekende zwarte loper zijn, want die is witveldig (Engels: "travels on white squares"), dus ofwel de enige ontbrekende zwarte pion is op c3 geslagen, ofwel die pion is gepromoveerd (en daarna als zodanig op c3 geslagen). Dus die zwarte pion is op c3 geslagen, hetzij in zijn originele, hetzij in gepromoveerde gedaante.
2. Van welk veld is die op c3 geslagen pion afkomstig, van d7 of van e7? Als hij van e7 zou komen, dan zou hij minstens één keer geslagen moeten hebben om op c3 te komen of te promoveren, en dan zou ook de pion op e5 geslagen moeten hebben om op de e-lijn te komen, en dat kan niet omdat op een loper na alle witte stukken nog op het bord staan (er zijn dus ook geen witte pionnen gepromoveerd). De pion op c3 was dus niet die van e7 maar die van d7.
3. [a] Als de zwarte pion op c3 geslagen werd zonder gepromoveerd te zijn, dan moet hij geslagen hebben om op de c-lijn te komen.
[b] Als hij op c3 geslagen werd na gepromoveerd te zijn, dan vond die promotie uiteraard plaats voordat hij geslagen werd, en dus stond de witte pion die nu op c3 staat ten tijde van die promotie nog op d2. Dit betekent dat de promotie plaats vond op e1, zodat de zwarte pion geslagen moet hebben om van de d- op de e-lijn te komen.
In beide gevallen ([a] en [b]) heeft de zwarte pion geslagen voordat hij op c3 zelf werd geslagen.
4. Wat heeft de zwarte pion geslagen? Dat kan alleen de ontbrekende witte loper zijn (die van f1), aangezien verder al het witte materiaal nog op het bord staat. Maar voordat deze loper van f1 kon vertrekken om door de zwarte pion geslagen te worden moet de pion die nu op e3 staat van e2 naar e3 zijn gegaan om de witte loper doorgang te verlenen.
5. Dit alles leidt tot de conclusie dat de pion op e3 daar al stond voordat de pion van d2 op c3 sloeg. Hieruit volgt dat wit's zwartveldige loper (die nu op g5 staat) van c1 via f2 naar g5 moet zijn gegaan.
6. Wit's laatste zet kan dus **niet f2-f4** zijn geweest, want dan stond de loper opgesloten door de pionnen op c3, e3 en f2. Ook kan de laatste zet **niet g3xf4** zijn geweest, want dan zou hij van f2 via g3 naar f4 zijn gegaan, hetgeen (samen met het slaan op c3) drie slagzetten zijn, en dat is er één teveel.
7. Dus: de laatste zet van wit was f3-f4.

Prijsvraag

Als opgave voor onze prijsvraag dient het probleem getiteld "de zaak van de gevallen pion" (zie stelling 12). Bij deze stelling ligt er een witte pion op de grond, en omdat geen van beide spelers nog weet op welk veld die pion stond wordt aan Sherlock Holmes gevraagd om deze vraag te beantwoorden. Nadat Holmes de stelling had bestudeerd verkondigde hij dat hij uit de stelling alleen niet kon afleiden op welk veld die pion thuis hoorde, maar toen iemand hem vertelde dat beide koningen nog geen enkele zet hadden gedaan verklaarde hij na enig gepeins dat hij nu wel voldoende informatie had om het probleem te kunnen oplossen! Van welk veld was de gevallen pion afkomstig?

← stelling 12

Uw oplossing gaarne uiterlijk 15 februari 2000 inleveren bij ondergetekende, hetzij op dinsdagavond in de zaal, hetzij per post (Breitnerlaan 56, 2391 GC Hazerswoude-Dorp), hetzij per e-mail (<r.de_vries @ wxs.nl>).

De oplossing dient minimaal te bestaan uit de vermelding van het gevraagde veld, desgewenst voorzien van al dan niet uitvoerige toelichting; de toelichting kan helpen de beste inzending te bepalen! Voor de winnaar(s?) is een "lekkere" prijs beschikbaar.

Succes!

Rob de Vries

Schaken met deze klok

Nee toch !!!!!

Daarom willen wij aan jullie allemaal vragen:

help ons mee te zoeken naar sponsors voor een of meer elektronische schaakklokken voor de prijs van f. 160,--.

Voor bedrijven is dit fiscaal af te schrijven, zodat de netto kosten ongeveer f. 100,-- zijn.

Inclusief een sponsorplaatje en vermelding in ons clubblad, betekent dit jarenlange reclame voor een niet al te groot bedrag.

Vraag voor verdere gegevens aan:

Jan van der Ploeg,
Penningmeester
Tel: 079-3423551

Wie heeft deze folder niet gezien. Hij hangt in de bar!!!!

Wie zijn nu de eerste sponsors van de klokken welke wij nu hebben...

Bakkerij Ammerlaan.

Zoetermeer, o.a. Broekwegzijde 113, tel: 3415670, Promenade 139, tel: 3315222.

Meurs Software Nederland B.V.

Woerden tel: 0348-483373.

Rembrandt Optiek.

Zoetermeer; o.a. het Rond 40, tel: 3420365, Titus Brandsmahove 8, tel: 3290358.

Hypar Hypotheek Adviseur.

Ridderkerk, tel: 0180-428884.

Denksportcentrum Zoetermeer.

Tel: 3419596.

en wie worden de nieuwe sponsors ???

Kijk eens om U heen bij familie, vrienden, kennissen en natuurlijk relaties zodat wij in de nieuwe eeuw de beschikking krijgen over voldoende elektronische klokken.

Dat zou toch geweldig zijn.